

Π. Παυλόπουλος: “Σύνταγμα δεσμευτικό ή Σύνταγμα ευχολόγιο;”

/ [Επικαιρότητα](#)

Συστηματοποιημένη παράθεση των παρατηρήσεων του πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας και Ακαδημαϊκού κ. Προκοπίου Παυλοπούλου κατά την εκδήλωση που οργάνωσε το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, σε συνεργασία με την Νομική Βιβλιοθήκη, με τίτλο “Σύνταγμα δεσμευτικό ή Σύνταγμα ευχολόγιο;” με αφορμή την έκδοση του Εγχειριδίου Συνταγματικού Δικαίου των Καθηγητών κ.κ. Σπύρου Βλαχόπουλου και Ξενοφώντα Κοντιάδη:

«Εδώ και αρκετά, δυστυχώς, χρόνια παρατηρώ -και, αυτονοήτως, δεν είμαι ο μόνος στην Επιστημονική μας Κοινότητα, κάθε άλλο, πλην όμως εδώ εκφράζω αποκλειστικώς τις πάγιες νομικές απόψεις μου- μια εξαιρετικά ανησυχητική τάση και στάση και των τριών Εξουσιών, ιδίως δε της Εκτελεστικής Εξουσίας με αιχμή του δόρατος την εκάστοτε Κυβέρνηση. Πρόκειται για την τάση και στάση να αντιμετωπίζουν την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος όχι τόσο ως μια διαδικασία η οποία, κατά την θεσμική φύση της, προορίζεται να υπερασπισθεί την κατά το γράμμα και το πνεύμα τους κανονιστική ενεργοποίησή τους στην πράξη.

Αλλά μάλλον ως μέσο αφενός κανονιστικού εγκιβωτισμού των κατά καιρούς πολιτικών επιλογών τους και, αφετέρου, ανεπιτυχώς συγκεκαλυμμένης θεσμικής απενοχοποίησής τους μέσω ρυθμίσεων αυξημένης τυπικής ισχύος. Κάτι το οποίο, δίχως αμφιβολία, παραμορφώνει εμφανώς την κανονιστική ιδιοσυστασία του Συντάγματος ως Θεμελιώδους Νόμου -ήτοι ως βάσης και κορυφής της Έννομης Τάξης- πάνω στην προκρούστεια κλίνη των ανομολόγητων ή και τεχνηέντως ομολογημένων, κατά την περίπτωση, προθέσεων και αντίστοιχων σκοπιμοτήτων που κρύβονται πίσω από τις προμνημονευόμενες επιλογές τους.

Ι. Βεβαίως, το φαινόμενο μιας τέτοιας παραμόρφωσης δεν είναι καινοφανές, κάθε άλλο. Ανατρέχει στο παρελθόν, απώτερο και πρόσφατο, με ποικίλες μορφές και εκφάνσεις και αντίστοιχες εντάσεις. Όμως απέκτησε ενδημικές, κυριολεκτικώς, διαστάσεις στο πλαίσιο της Ελληνικής Έννομης Τάξης κατ' εξοχήν μετά την έκρηξη της δραματικής οικονομικής κρίσης από το 2010 και ύστερα, ενώ συνεχίζεται με αμείωτη -ίσως μάλιστα ενισχυμένη- εμμονή έως σήμερα. Τίποτα δε, δυστυχώς, δεν προοιωνίζεται ότι κάτι μπορεί να αλλάξει επί τα βελτίω στο άμεσο μέλλον, και μακάρι να διαψευσθώ.

Α. Ειδικότερα, και προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις άνωθεν εκπορευόμενες απαιτήσεις λήψης εξαιρετικά επώδυνων μέτρων για την έξοδο από την οικονομική κρίση και υπό τα καυδιανά δίκρανα της επικυριαρχίας του οικονομικού επί του θεσμικού-επικυριαρχίας που επέβαλαν οι αλόγιστες και εν πολλοίς εσφαλμένες απαιτήσεις του ΔΝΤ- οι Κυβερνήσεις στην Χώρα μας άρχισαν να χρησιμοποιούν το Σύνταγμα και την εκτελεστική του νομοθεσία ως ένα ιδιότυπο σχεδόν μη δεσμευτικό κανονιστικώς κείμενο.

Και συγκεκριμένα όχι τόσο ως Θεμελιώδη Νόμο, οι επιταγές του οποίου πρέπει να

καθοδηγούν τα βήματα της Νομοθετικής και της Εκτελεστικής Εξουσίας, υπό την εγγυητική παρέμβαση των εφοδιασμένων με προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία στελεχών της Δικαστικής Εξουσίας στο πεδίο της Διάκρισης των Εξουσιών, του Κράτους Δικαίου και της Αρχής της Νομιμότητας. Αλλά πολύ περισσότερο ως θεσμικό μέσο προορισμένο να προσδώσει το αναγκαίο κανονιστικό κύρος προκειμένου να εκπληρωθούν οι υπό προϋποθέσεις καταναγκασμού, κατά τα ως άνω, κυβερνητικές επιδιώξεις με πολιτικό ορίζοντα την έξοδο από την οικονομική κρίση.

Β. Κατ' ακρίβεια, η πρώην αναγκαστική και επ' εσχάτων οικεία βουλήσει πλέον επιδίωξη εκπλήρωσης των ως άνω κυβερνητικών επιδιώξεων μέσω του Συντάγματος έχει πάρει, περίπου ή και στο ακέραιο, την εξής παραθεσμική μορφή: Η ερμηνεία και η εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος, κατά την θέσπιση και ενεργοποίηση της εκτελεστικής τους νομοθεσίας, δεν γίνεται με αποκλειστικό γνώμονα τις παραδοσιακές ερμηνευτικές μεθόδους, και προεχόντως τις μεθόδους της τελεολογικής, της γραμματικής και της συστηματικής ερμηνείας.

Όλως αντιθέτως, η ερμηνεία και η εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος επιχειρείται, από κυβερνητικής πλευράς -και συχνά, δυστυχώς, με την επικουρία της Δικαιοσύνης- έτσι ώστε να πραγματοποιηθούν οι επιδιώξεις της και οι αντίστοιχες επιλογές της με τρόπο ώστε ένα θεσμικώς πρόσφορο κανονιστικό φύλλο συκής να συγκαλύψει καταλλήλως τα πρόδηλα νομικά τους ελαττώματα. Και, επέκεινα, να καλλιεργήσει με κάθε πολιτικό τίμημα, την ψευδαίσθηση στους αποδέκτες των εκάστοτε αντισυνταγματικών νομοθετικών ρυθμίσεων ότι τηρούνται επιμελώς τα προσχήματα του Κράτους Δικαίου και της Αρχής της Νομιμότητας, κατά τα στοιχειώδη προτάγματα της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας.

II. Στην πράξη, ο εκ μέρους των ημετέρων πολιτικών ιθυνόντων θεσμικός εκφυλισμός των διατάξεων του Συντάγματος με απώτερο σκοπό και στόχο την με κάθε μέσο εκπλήρωση των επιδιώξεών τους, ο οποίος καταλήγει οιονεί νομοτελειακώς στην προϊούσα κανονιστική συρρίκνωσή τους, εμφανίσθηκε κατά βάση με δύο τρόπους. Εκ των οποίων ο δεύτερος πλήττει κυρίως το θεσμικό κύρος των διατάξεων αλλά και αυτού τούτου του ρυθμιστικού ρόλου του Συντάγματος.

Α. Ο πρώτος τρόπος ανάγεται, κατά τα ακροθιγώς προεκτεθέντα, στην μέθοδο της *in concreto* ερμηνείας και εφαρμογής των ισχυουσών διατάξεων του Συντάγματος όχι κατά το γράμμα και το πνεύμα τους, αλλά κατά τις επιδιώξεις των πολιτικών ιθυνόντων και, επέκεινα, κατά τις σκοπιμότητες τις οποίες εξυπηρετούν οι σχετικές αποφάσεις τους. Όπως είναι προφανές η μέθοδος αυτή, σε ό,τι αφορά τον έλεγχο της συνταγματικότητας των εκτελεστικών του

Συντάγματος διατάξεων προκειμένου να προσαρμοσθούν στις κυβερνητικές επιδιώξεις, καταλήγει, μέσω μιας προδήλως παραμορφωτικής ερμηνείας των διατάξεων του Συντάγματος, όχι βεβαίως σε έναν γνήσιο έλεγχο συνταγματικότητας αλλά, *e contrario* και κατ' αποτέλεσμα, σε ένα είδος ελέγχου της νομιμότητας των εφαρμοστέων κατά περίπτωση ρυθμίσεων του Συντάγματος.

Πρέπει δε να προστεθεί, και μάλιστα με ιδιαίτερη έμφαση, και το ότι για να καταστεί εφικτή η κατά τα προμνημονευόμενα πραγμάτωση δια της κανονιστικής οδού των επιδιώξεων των πολιτικών ιθυνόντων, μέσω της διαστρεβλωτικής ως σύμφωνης με τις νομοθετικές ρυθμίσεις ερμηνείας των διατάξεων του Συντάγματος και του συνακόλουθου θεσμικώς αδιανόητου ελέγχου της νομιμότητας του Συντάγματος, απαιτείται, αναγκαίως, και η σύμπραξη των λειτουργών της Δικαιοσύνης.

Των οποίων η αντίστοιχη διευκόλυνση εν προκειμένω έχει αρκετές φορές διαπιστωθεί στο παρελθόν αλλά και σήμερα. Είναι άκρως χαρακτηριστικό το εντελώς πρόσφατο παράδειγμα του ελέγχου της συνταγματικότητας των διατάξεων νόμων, οι οποίοι θεσπίσθηκαν με αντικείμενο το καθεστώς επιλογής των μελών και τις αρμοδιότητες Ανεξάρτητων Αρχών, και δη συνταγματικώς κατοχυρωμένων, όπως π.χ. το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) και η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ).

Και η ως άνω δικαστική συνδρομή σε ό,τι αφορά την εκπλήρωση των κυβερνητικών επιδιώξεων δια της συρρίκνωσης του κανονιστικού περιεχομένου του Συντάγματος έχει φθάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε όταν η αντισυνταγματικότητα των επίμαχων και επίδικων νομοθετικών ρυθμίσεων είναι κατάδηλη και δεν μπορεί να παρακαμφθεί επιστρατεύεται το «φίλτρο» του δικονομικώς απαραδέκτου. Ήτοι η εκ μέρους του αρμόδιου δικαιοδοτικού οργάνου - ακόμη και ανωτάτου- επίκληση λόγων του παραδεκτού για την τύποις απόρριψη του ασκηθέντος ένδικου βοηθήματος ή μέσου, με συνηθέστερο λόγο εκείνον της έλλειψης του απαιτούμενου προσωπικού, άμεσου και ενεστώτος έννομου συμφέροντος. Έτσι ώστε, δήθεν, το αντίστοιχο ένδικο βοήθημα ή μέσο να μην μετατρέπεται στην πράξη σε μια *actio popularis*.

Β. Και ο δεύτερος τρόπος ανάγεται στην ευθεία επέμβαση επί του ρυθμιστικού πλαισίου του Συντάγματος δια της αναθεώρησης διατάξεών του όχι διότι το κανονιστικό τους περιεχόμενο δεν είχε θεσπισθεί επιτυχώς ως προς την αντιστοίχως επιδιωκόμενη *ratio constitutionis*, αλλά απλώς διότι οι ρυθμίσεις τους όσο και αν ερμηνεύονταν με την μέγιστη -ακόμη δε και σχεδόν διαστρεβλωτική- ευρύτητα δεν επέτρεπαν την εκπλήρωση των επιδιώξεων των ηγητόρων της Εκτελεστικής Εξουσίας, με άλλες λέξεις του Πρωθυπουργού και της Κυβέρνησης,

στο πεδίο επιδίωξης της ικανοποίησης των πολιτικών τους στόχων και σκοπιμοτήτων. Προς την κατεύθυνση αυτή συμπράττει, εμφανώς και ευθέως, προσφάτως μέρος της Νομικής Επιστημονικής Κοινότητας, όταν σπεύδει να ερμηνεύσει διατάξεις νόμων και κανονιστικών πράξεων όχι με βάση το ισχύον Σύνταγμα αλλά με όσα πρόκειται, κατά τις κυβερνητικές εξαγγελίες, να συμβούν ύστερα από την προσεχή αναθεώρηση του Συντάγματος. Πρόκειται για μια εντελώς απρόσφορη ή και προκλητική νομικώς μέθοδο ερμηνείας του Συντάγματος με βάση την «προσδοκία αναθεώρησής» του. Μέθοδο η οποία οδηγεί, με ακόμη μεγαλύτερη διακινδύνευση, όχι μόνο προς την περαιτέρω κανονιστική συρρίκνωση του Συντάγματος αλλά ακόμη και στην πρόδηλη ρυθμιστική περιθωριοποίησή του.»